

*In hoeverre zijn jij en je collega's actief bezig met formatief handelen? En in hoeverre hebben jij en je collega's kennis over formatief handelen? In veel scholen en opleidingen wordt actief ingezet op formatief handelen, maar hoe kan dit zichtbaar worden gemaakt? Onderzoekers ontwikkelde twee vragenlijsten om zowel het inzetten van, als denken over, formatief handelen inzichtelijk te maken. In dit artikel de vertaling van beide vragenlijsten!*

## Formatief handelen

[Formatief handelen](#) is momenteel één van de belangrijkste of in ieder geval meest populaire ontwikkelingen waar docenten op veel scholen en opleidingen mee bezig zijn. Je zou het kunnen omschrijven als een containerbegrip voor 'gewoon goed lesgeven'. Concreet wordt het omschreven als alle activiteiten verstaan die leerlingen en docent uitvoeren om de leeractiviteiten van leerlingen in kaart te brengen, te interpreteren en te gebruiken om betere beslissingen te maken over vervolgstappen (Black & William, 2008).

Belangrijke aspecten daarbij zijn bijvoorbeeld [het geven van feedback](#) en [het werken aan kwaliteitsbesef](#).

Belangrijk om daarbij te benoemen is dat formatief een eigenschap is van de beslissingen, en niet van de toets zelf: er is geen summatieve of formatieve toets, een toets is een brug tussen didactiek en leren en als het goed is toets je continu om samen met studenten of leerlingen te kijken in hoeverre zij iets begrijpen of kunnen. Daarbij neem je vaak formatieve beslissingen (formatief handelen) en soms summatieve beslissingen. Het vraagt dus om een andere kijk op toetsing. Meer daar over in [dit artikel waarin we ingaan op waartoe toetsing dient](#).

## Inzicht in formatief handelen

Formatief handelen is dus een belangrijk concept waar veel scholen en opleiding actief mee bezig zijn. Dit kan bijvoorbeeld worden gedaan [interne studiedagen te organiseren](#) waar het van- en met elkaar leren centraal staat of het inzetten op een [duurzaam innovatietraject](#) waarbij interne expert worden opgeleid.

Hoe je ook werkt aan formatief handelen, het is daarbij belangrijk in stil te staan bij in hoeverre jij en je collega's formatief handelen (formatieve toepassing) en in hoeverre jij en je collega's kennis hebben over formatief handelen (formatieve geletterdheid). Hoe kun je dat doen? Vanuit die vraag ontwikkelde en valideerde onderzoekers Zi Yan en Serafina Pastore (2022) twee vragenlijsten: de *Teacher Formative Assessment Practice Scale (TFAPS)* en *Teacher Formative Assessment Literacy Scale (TFALS)*, die we hebben vertaald naar het Nederlands voor zowel het VO als MBO, HBO en WO.

## Teacher Formative Assessment Practice Scale (TFAPS)

De TFAPS is bestaat uit 10 stellingen over in hoeverre je formatief handelen toepast, die je zelf beantwoord met een 6 punt likertschaal, variërend van 'nooit' tot 'zeer vaak'. Van de stellingen gaan er 6 over docentgestuurd formatief handelen en 4 over studentgestuurd (leerlinggestuurd) formatief

handelen. De vragenlijst is dus bedoeld om te reflecteren op en in gesprek te gaan over in hoeverre je als team inzet op formatief handelen. Download hieronder de Nederlandse vertaling van de vragenlijst.

Hoe ziet formatief handelen er uit in jouw onderwijspraktijk?<sup>1</sup>



Hoe vaak doe je het volgende in en rondom jouw lessen?

	Nooit	Zelden	Soms	Regelmatig	Vaak	Zeer vaak
1. Ik deel de leerdoelen voordat leerlingen aan de slag gaan.						
2. Ik maak leerlingen duidelijk wat de succescriteria zijn voor een toets.						
3. Ik gebruik verschillende soorten leeractiviteiten om inzicht te krijgen in hoeverre leerlingen de leerstof beheersen.						
4. Ik zorg er voor huiswerk helpt inzicht te geven in de ontwikkeling van leerlingen.						
5. Ik geef leerlingen feedback op hun leerpunten én sterke punten.						
6. Ik geef leerlingen suggesties om hun prestaties te verbeteren.						
7. Ik vraag leerlingen om het werk van peers te evalueren.						
8. Ik vraag leerlingen om feedback te geven aan hun peers zodat zij kunnen verbeteren.						
9. Ik vraag leerlingen om de verbeterpunten én sterke punten van hun werk aan te wijzen.						
10. Ik vraag leerlingen om strategieën te kiezen die hen helpen om hun werk te verbeteren.						

- De items 1 t/m 6 verwijzen naar doceritgestuurd formatief handelen (DgFH)
- De items 7 t/m 8 verwijzen naar studentgestuurd formatief handelen (SgFH)

<sup>1</sup> Yan, Zi & Pastore, Serafina. (2022). Assessing Teachers' Strategies in Formative Assessment: The Teacher Formative Assessment Practice Scale. *Journal of Psychoeducational Assessment*. 10.1177/107342692211075121. Vertaald door Wessel Peeters.

[Download vragenlijst \(VO\)](#) [Download vragenlijst \(MBO, VO, WO\)](#)

## Teacher Formative Assessment Literacy Scale (TFALS)

De TFALS bestaat uit 22 stellingen over in hoeverre je kennis hebt over formatief handelen, die zelf beantwoord met een 6 likertschaal, variërend van 'zeer oneens' tot 'zeer eens'. Van de stellingen gaan er 7 over conceptuele kennis, 8 over praktische kennis en 7 over sociaal-emotionele kennis. De vragenlijst is dus bedoeld om te reflecteren op en in gesprek te gaan over in hoeverre je als team kennis hebt over formatief handelen ('formatieve geletterdheid'). Download hieronder de Nederlandse vertaling van de vragenlijst.

**In hoeverre ben jij je bewust van formatief handelen?<sup>1</sup>**

In hoeverre herken jij jezelf in de volgende uitspraken?<sup>2</sup>

	Ze er er wa	On ve er er	Red el ijk er wa	Red el ijk er er	Er er er	Ze er er wa
1. Ik kan uitleggen waarom formatief handelen nuttig is.						
2. Ik weet dat formatief handelen nodig is om de leerbehoefte van leerlingen zichtbaar te maken.						
3. Ik vind dat toetsactiviteiten moeten zijn afgestemd op de toetsing.						
4. Ik begrijp dat formatief handelen bewijs moet ontlocken van het leren van de leerlingen.						
5. Ik weet dat formatieve handelen nuttig is om legemoet te komen aan de leerbehoefte van leerlingen.						
6. Ik vind dat leerlingen moeten deelnemen aan formatieve activiteiten om het leren te bevorderen.						
7. Ik weet dat een diversiteit aan toetsactiviteiten leerlingen de mogelijkheid geeft het leren zichtbaar te maken.						
8. Ik gebruik een diversiteit aan toetsactiviteiten om leerlingen het leren zichtbaar te laten maken.						
9. Ik leer studenten om gebruik te maken van peerfeedback.						
10. Ik help studenten om vaardig te worden in self-assessment.						
11. Ik daag studenten uit om feedback te gebruiken bij hun volgende opdracht.						
12. Ik gebruik toetsresultaten om studenten te laten zien wat ze moeten doen om te verbeteren.						

13. Ik train leerlingen om feedback bij toetsen te gebruiken om zich te ontwikkelen.						
14. Ik maak het doel van toetsing duidelijk aan leerlingen.						
15. Ik deel successcriteria met leerlingen.						
16. Ik ben mij bewust van de noodzaak van het creëren van een gezamenlijke definitie van formatief handelen bij docenten en leerlingen.						
17. Ik besteed aandacht aan leerlingen hun emotionele reactie bij toetsing.						
18. Ik erken dat leerlingen hun waarden, overtuigingen en houding invloed hebben op hoe zij formatief handelen ervaren.						
19. Ik ben mij ervan bewust dat feedback bij toetsing impact heeft op het leren van leerlingen.						
20. Ik houd rekening met de ethische aspecten van formatief handelen, zoals eerlijkheid en de privacy van leerlingen.						
21. Ik ben mij bewust van mijn verantwoordelijkheid om legemoet te komen aan het welzijn van leerlingen tijdens formatief handelen.						
22. Ik ben mij bewust van het feit dat formatief handelen is bedoeld om leerlingen wat op te leveren.						

- De items 1 t/m 7 verwijzen naar het conceptuele aspecten
- De items 8 t/m 15 verwijzen naar het praktische aspecten
- De items 16 t/m 22 verwijzen naar de sociaal-emotionele aspecten

<sup>1</sup> Yin, Z. (2022). Are teachers flexible in formative assessment? The development and validation of the Teacher Formative Assessment Literacy Scale. *Studies in Educational Evaluation*, 74, 101183. 10.1016/j.stueduc.2022.101183. Vertaald door Wessel Peeters.

[Download vragenlijst \(VO\)](#) [Download vragenlijst \(MBO, VO, WO\)](#)

## De vragenlijsten inzetten

Interessant, die vragenlijsten, maar wat kun je er mee? Welke vragenlijst je kiest om mee aan de slag te gaan zal afhangen van het doel dat je hebt: wil je als team inzicht krijgen in hoeverre jullie bezig zijn met formatief handelen? Of juist meer in hoeverre jullie kennis hebben over formatief handelen? Oftewel: wil je werken aan de waarom of het hoe? De eerste vragenlijst is vooral praktisch van aard en de tweede vragenlijst meer fundamenteel.

Welke vragenlijst je ook kiest, een suggestie is om de vragenlijst tijdens en vakgroep- of teambijeenkomst individueel in te vullen en vervolgens in kleine groepen met elkaar te bespreken? Wat valt op? Waar zit nog winst? Vervolgens kun je dit centraal terugkoppelen en op basis van de overeenkomstige groeipunten samen (eventueel wederom in groepen) bespreken wat kan helpen om als team(s) hier stappen in te zetten.

Succes met het werken aan formatief handelen!